

OTKUKANJE I SMERLJANJE KARAŠEVAKA KOD STRUGE MILJE LAUŠA NA RAVNI KOM PODRUJU

joi, 03 mai 2018

O uvanje hrvatske narodne tradicije i obi aja na rumunjskom prostoru jedan je od prioriteta Zajedništva Hrvata u Rumunjskoj.

Bez obzira hoćemo li priznati ili ne, bez obzira želimo li to prihvatiti ili ne, živimo u razdoblju globalizacije. U ovoj stalnoj utrci za vremenom i novom zaradom, nesvjesno prihvaćamo i usvajamo univerzalne bezvrijednosti, a s druge strane sve više zanemarujemo naše tradicije i obi aje. One sadržavaju značajan dio naše autentičnosti, jer od najranijih vremena ispunjavaju jednu od svojih najvažnijih uloga, a to je očuvanje identiteta jednog naroda. Danas, više nego ikada, naše tradicije, obi aji i više stoljetni način života podvrgnuti su opasnosti nestajanja.

Na svu sreću, Karaševci još uvijek imaju odakle crpiti snagu starih obi aja i disati nezagađeni zrak zdrave tradicije. Jedan od takvih mjesta nalazi se na hotaru Ravnika i Goruje, pokraj potočice, u selu u okolini idilnog ambijentu: struga Milje Lauša. Tamo se inicijativom Zajedništva Hrvata i ljubavnosti ravnika gazda, pokrenula akcija čija je svrha bila rekonstituiranje karaševskih stoarskih obi aja otkukanja i smerljanja.

Na akciji je sudjelovalo više od stotinu ljudi, svi pripadnici sedam karaševskih sela. Među njima stoari, koji su doveli ovce na smerljanje, kuhari, koji su pekli janjad na ražnju i "zgotvali" jedinstveni karaševski paprikaš; za goste, pekari, koji su ispekli ukusne tradicionalne kolače i kruh. I, naravno, kako doli i jednoj takvoj gozbi, bili su pozvani i muzikanti. Većina je pozvanika obukla bar jedan element narodne karaševske nošnje, a bilo ih je, naravno, i onih koji su je obukli od glave do pete, kako bi što bliže do arali duh karaševskih drevnih obi aja.

"Ovomu mestu de smo mi, mu se vili Župan – kaže nam s trunjkom nostalgije gazda struge Milje Lauša – i ovde su bili najmalko trideset salaša. Svaki dom iz Ravnika si imal salaš. Navečer, prid svetog ura, svaki lovik si dođe kod salaša kako da porne ovce odma poranini. Ovce su imale zvonci, da se uje koj de ga je, e tad nesu bili telefoni. I onda smo hukali jedan odovuda, drugi odotuda da se naćemo. Svaki salaš je imal po deset, dvadeset ovce. Otkad se naranu ovce sleznu kod salaša da ji pomlzu. I onda se otkukaju ovce i posi se ruća. Onda pa se prikupimo, po dvadeset, trideset deca i se sigramo fotbal, balabuku ili s njim smo se nićali. Sad nema više narod. Svi su oćili, sve je pusto";

Na ravni koj struzi najprije se otkukalo. Gazdina je obitelj pomuzla svoje ovce, nakon čega je otkukala. Otkukaju, po obi aju, djeca, najmla i članovi obitelji, ali obavezno moraju sudjelovati i dječaci i djevojčice. Kada se kola raskomada, ako već i dio pripadne djevojčicama, onda se sljedeće godine biti više ovaca ženskog spola. Ukoliko već i komad zgrabe dječaci, kaže se da se u stadu prevladati omladine.

"Obi aj za svetog ura poćima s kolaćama. Dan prije spremimo kolaću doma, a sutradan idemo kod salaša da otkukamo. Najprvo pomlzećemo ovce, posi uzmemo ovcu – to se prva ućagnjila u ovoj godini, ali – to je imala jagnjicu, i tu otkukamo. Jućuvatimo, stavimo kolaću na nju i otkukamo. Tej kolaću nakićimo s vrbom, znak ploćenja, kako da se namnože ovce na godinu, a stavljamo i mleću, kako da imaju ovce mlećko. I tako ćekamo s nadom da laćda bude dobro i u slide oćj godini. Mećemo i novac u testo kad se zamesi kolaću, ali da ne zna nitko dećga je. Kad se otkuka kolaću, koj naće novac, se vili će laćda bude bogat tu godinu" – radosno će nam reći Dorina Lauša, gazdina supruga.

U praksi, za tjedan ili dva poslije otkukanja slijedi obi aj smerljanja. Ako se obi aj otkukanja veže za blagdan sv. ur a, 23. travnja, to jest sveca kojega Karaševci smatraju zaštitnikom stada i pastira, neki vežu obi aj smerljanja uz blagdan sv. ur a, po starom kalendaru, to jest 6. svibnja. Tada, ili nešto ranije, sve ovce do u kod ov ara koji okuplja, osim svojih ovaca, i ovce takozvanih brkara. Središnji je događaj ovog obi aja mjerenje mlijeka u ovaca, a na osnovi kojega e pojedini gospodar dobivati svoj dio mlijeka (sira) kroz godinu.

„Sidan sam doteril ovce ovde kod struge, kod ov ara. Od ovoga dana la da ji preuzme on do manat ujesen, dok padne sneg, ili, ne daj Bože da bude neki doga aj da se pobole ovce pa da treba da se odbiju po zavreme. Gazdu smo podarovali s malko rakijom i vinam, po obi aju. Ovce smo pomlzi, se je smerljalo, se je merilo koj šta brkar je imal mleko, da gazda izra una koliko kole siranja pripada svakomu posi. Ja, kako brkar, imam dvadeset ovce, a bavim se ovcami od kad se znam. Nikad ne se strefilo da nesu ovce na mojem broju od doma. Celo vreme smo držali maru: ili konji, ili volove i ne bi teli niti sad da izgubimo to. Napred su imali stari i do sto glave ovce, mi sad držimo samo što je za potrebno za dom, ne i za proda u“ – objašnjava Milja Boška, jedan od brkara sudjelovatelja na današnjoj akciji.

Djed Kra un Lauš mjerio je danas pomuzeno mlijeko i objasnio je nam kako se ra una koliko e sira dobiti svatko od brkara tijekom godine. „ Su došli brkari kod nas s ovcami. Svaki brkar je pomlzal njegove ovce, posi su donesli mleko da se meri na kantar. I sad se vidi koj šta je imal. Ako, na primer, neki od nji je imal pet kile mleka, taj la da dobije petnajst mere mleka. Ako je imal dve kile mleka la da dobije šest mere mleka, i sve tako. To mleko kojeg su pomlzi sad brkari se skupilo na jeno mesto i se pocirilo. Od njega se inil kaš i la da stane tu kod ov ara. Ali i brkari la da dobiju po neko par e od ovog siranja što se sidan napravilo. Svaki la da uzme par e ovisno koliko ovce je donesal kod ov ara.“

Nakon što se otkukalo, a poslije smerljalo, došao je red da se brkari i svi ostali gosti pozovu na ru ak. Po karaševskom obi aju prije jela uvijek se moli Bog i se nameni ru ak svecu koji se slavi, a tako je bilo i ovaj put. Na kraju se okupljenima obratio Slobodan Gera, predsjednik Zajedništva Hrvata: „Karaševsko namenjanje koje smo upravo uli bit je našeg okupljanja na ovom mjestu jer se odnosi upravo na obi aje koje su stolje ima gajili naši prethodnici. Naš sastanak je prire en kako bi o uvao od zaborava stare tradicije i obi aje karaševskih Hrvata, a otkukanje i smerljanje vjerojatno su stari koliko i naš boravak na ovim prostorima. Podsjetio bih vas da je u prošlosti naše glavno zanimanje bilo ov arstvo, gotovo svaki Karaševak je od malih nogu bio ov ar. Hvala Bogu što smo se danas svi ovdje okupili, na ovom prekrasnom mjestu u ravni kom hotaru, i nadam se da e se ova prekrasna tradicija o uvati najmanje još sedam stolje a, onoliko koliko smo se i mi o uvali na ovim li-jepim mjestima planinskog Banata“.

Daniel Lucacela